

Cumhuriyet İlahiyat Dergisi - Cumhuriyet Theology Journal
ISSN: 2528-9861 e-ISSN: 2528-987X
December / Aralık 2021, 25 (2): 561- 582

**Ses Esaslı Okuma Yazma Öğretimi Yöntemi ile Kur'an Öğretiminin İmkânı:
*Ses Temelli Elifbâ Örneği***

*The Possibility of Teaching the Qur'ân with Sound Based Reading and
Writing Teaching Method: The Example of Sound Based Alif ba*

Hatice Ayar

Dr., Diyanet İşleri Başkanlığı
PhD., Presidency of Religious Affairs
Ankara, Turkey

haticeayar83@gmail.com orcid.org/0000-0002-2259-2567

Article Information / Makale Bilgisi

Article Types / Makale Türü: Research Article / Araştırma Makalesi

Received / Geliş Tarihi: 29 July / Temmuz 2021

Accepted / Kabul Tarihi: 8 December / Aralık 2021

Published / Yayın Tarihi: 15 December / Aralık 2021

Pub Date Season / Yayın Sezonu: December/Aralık

Volume / Cilt: 25 Issue / Sayı:2 Pages / Sayfa: 591-582

Cite as / Atıf: Ayar, Hatice. "Ses Esaslı Okuma Yazma Öğretimi Yöntemi ile Kur'an Öğretiminin İmkânı: *Ses Temelli Elifbâ Örneği* [*The Possibility of Teaching the Qur'ân with Sound Based Reading and Writing Teaching Method: The Example of Sound Based Alif ba*]. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi-Cumhuriyet Theology Journal* 25/2 (June 2021): 591-582.

* Araştırma için Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları ve Bilimsel Yayın Etik Kurulunun 8 Temmuz 2021 tarihli 12450 sayılı kararı ile etik onayı alınmıştır. / Ethical approval was obtained for the study with the decision of Ankara Social Sciences University Rectorate Social and Human Sciences Research and Scientific Publication Ethics Committee on 8 July 2021 with the number 12450.

<https://doi.org/10.18505/cuid.976303>

Plagiarism / İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. /Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Abstract: The Qur'an was taught in the letter method for many years. After the names of the letters in the Arabic alphabet are memorized in this method, the teaching of origins and signs begins. The syllabic method was developed over time as an alternative to this method, and the letters were taught directly with their superior vowel signs without memorizing their names. Unlike these two methods, the sound-based alif ba method has begun to be used in recent years. This method coincides with the primary literacy teaching method based on the sounds that were adopted in Turkish teaching since 2005. Basic principles such as teaching the letters one-by-one, following the sound learning stages in teaching each sound, conducting the lessons in class, reading the syllables and words formed with the learned letters from the first day are adopted in both teaching methods. The purpose of the present study was to find out how the Qur'an can be taught by applying the sound-based alif ba method and to draw attention to the original aspects of this method for learning the Qur'an with the right sounds. Since the correct teaching of the Qur'an is closely related to the teacher's content knowledge and teaching skills, the alif ba that will be used and the method to be applied are important in reaching the target more systematically and faster. The case study design was used in the study in which the qualitative method was employed. The primary data of the study were *Sound-Based Alif ba*, for which I was the project assistant of, and the book with the title *A New Approach in Teaching the Qur'an: Sound based Alif ba and Tajwid Method*, which was an editorial book of which I was one of the authors, and the thirty-episode series *We Are Children and We Are Reading the Qur'an*, published on Diyanet TV, for which I was the production coordinator. Also, to see the applicability of the method, interviews were conducted with eight instructors who used *Sound-Based Alif ba* in their lessons. The study received ethical approval from Ankara Social Sciences University Rectorate Social and Human Sciences Research and Scientific Publication Ethics Committee on 8 July 2021 with the decision no 12450. The main thing in the sound-based alif ba method is the correct vocalization of the Qur'an. The letters in alif ba are arranged differently from the classical alphabet order and are divided into six groups considering the frequency of occurrence in the Qur'an and the degree of difficulty of origins. Each letter is taught in a separate lesson with the support of the *harakas* and the *sukun* (such as *أَ، بَ، كَ*). During the teaching, attention is paid to the sound learning steps, and the student is expected to feel the sound of the letter to be learned, distinguish it from other letter sounds, and then pronounce it from the correct origin as much as possible. In the sound-based alif ba method, the teaching of the shape of the letter is done after the sound of the letter is pronounced. During the teaching of the shapes of the letters, the part of the letter that does not change when written within a word is emphasized, and the writing is used so that the shape of the letter can be placed in the mind of the student. In the sound-based alif ba teaching, reading from the Qur'an is done in every lesson, starting from the teaching of the first letter. During the teaching of alif ba, educational games, question-answer, and narration methods are used, primarily with the *ta'lim* method. In this way, the teaching of *Sound-Based Alif ba* is spread over a period of 40 lessons. The study findings showed that the sound-based alif ba method has similar characteristics with the sound-based primary literacy teaching method; however, Arabic has its own unique aspects with its language structure. Among these originalities, which is adopted in the teaching of letters, firstly teaching the letter with the *sukun* and with the support of movable *l* and then showing the shape of the letter is carried out. As a matter of fact, the teachers have the opinion that this vocalization method, which is adopted, facilitates the learning of the correct sounds, and that teaching the letters in line with the sound learning steps increases the efficiency of the lesson. Although most of the instructors pointed out to the positive aspects of teaching tajwid sounds in alif ba, one of the instructors did not find it necessary. The opinions of the teachers showed that the sound-based alif ba method can be applied efficiently in online lessons, but the teacher-student relation is affected negatively when compared to the classroom setting. All

of the instructors said that the materials used in the lessons and demonstration and educational game methods increased the quality of the course, and that the *We Are Children We Are Reading the Qur'an* program is an important resource for them.

Keywords: Religious Education, Qur'an Teaching, Alif ba Teaching, Sound-Based Alif Ba Method, Distance Learning.

Ses Esaslı Okuma Yazma Öğretimi Yöntemi ile Kur'an Öğretiminin İmkânı: *Ses Temelli Elifbâ Örneği*

Öz: Kur'an uzun yıllar harf yöntemi üzere öğretilmiştir. Harf yönteminde Arap alfabesindeki harflerin isimleri ezberletildikten sonra hareke ve işaretlerin öğretimine geçilmektedir. Bu yönteme alternatif olarak zamanla hece yöntemi geliştirilmiş, harfler isimleri ezberletilmeden doğrudan üstün harekeli sesleri ile öğretilmiştir. Son yıllarda ise bu iki usulden farklı olarak ses temelli elifbâ yöntemi kullanılmaya başlanmıştır. Bu yöntem 2005 yılından itibaren Türkçe öğretiminde benimsenen sesi esas alan ilk okuma yazma öğretimi yöntemiyle örtüşmektedir. Her iki öğretim yönteminde de harflerin tek tek öğretilmesi, her sesin öğretiminde ses öğrenme aşamalarına uyulması, derslerin sınıfça yapılması, öğrenilen harflerle oluşturulmuş hece ve kelimelerin ilk günden itibaren okunması gibi temel prensipler benimsenmektedir. Bu çalışmanın amacı *ses temelli elifbâ yöntemini* uygulayarak Kur'an öğretiminin nasıl yapılabileceğini ortaya koymak ve usulün Kur'an'ın doğru seslerle öğrenilmesine yönelik özgün yönlerine dikkat çekmektir. Zira Kur'an'ın doğru öğretilmesi öğreticinin alan bilgisi ve öğretmenlik becerisi ile yakından ilgili olmakla birlikte kullanılacak elifbâ ve uygulanacak usul, hedefe daha sistemli ve daha hızlı ulaşmada önemlidir. Nitel yöntemin kullanıldığı araştırmada durum çalışması deseni uygulanmıştır. Çalışmanın öncelikli verileri proje asistanlığını yürüttüğüm *Ses Temelli Elifbâ*, yazarları arasında olduğum editörlü kitap çalışması olan *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Bir Yaklaşım: Ses Temelli Elifbâ ve Tecvîd Yöntemi* isimli eser ve Diyanet TV'de yayınlanan yapım koordinatörlüğünü üstlendiğim otuz bölümlük *Çocuğuz Kur'an Okuyoruz* programıdır. Ayrıca yöntemin uygulanabilirliğini görebilmek için derslerinde *Ses Temelli Elifbâ*'yı kullanan sekiz öğretici ile mülakatlar yapılmıştır. Araştırma Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları ve Bilimsel Yayın Etik Kurulundan 8 Temmuz 2021 tarihinde 12450 sayılı karar ile etik onay almıştır. Ses temelli elifbâ yönteminde asıl olan Kur'an'ın doğru seslendirilmesidir. Elifbâda harfler Kur'an'da geçiş sıklığı ve mahrecinin zorluk derecesi dikkate alınarak klasik alfabe sıralamasından farklı olarak sıralanmış ve altı gruba ayrılmıştır. Her harf ayrı bir derste, harekeli ' desteği ile cezimli olarak (أ, ب, ج gibi) öğretilmektedir. Öğretim sırasında ses öğrenme aşamalarına dikkat edilmekte, öğrencinin önce öğreneceği harfin sesini hissetmesi, diğer harf seslerinden ayırt etmesi daha sonra da mümkün olduğunca doğru mahrecinden seslendirilmesi beklenmektedir. Ses temelli elifbâ yönteminde harfin şeklinin öğretimi ise harfin sesinin telaffuz edilmesinden sonraya bırakılmaktadır. Harflerin şekillerinin öğretimi sırasında harfin kelime içerisinde yazılırken hiç değişmeyen kısmına vurgu yapılmakta ve harfin şeklinin öğrencinin zihninde yer edebilmesi için yazıdan istifade edilmektedir. Ses temelli elifbâ öğretiminde ilk harfin öğretilmesinden itibaren her ders Kur'an'dan okuma çalışmaları yapılmaktadır. Elifbâ öğretimi sırasında öncelikli olarak gösterip yaptırma yöntemi olmak üzere eğitici oyun, soru cevap ve anlatım yönteminden istifade edilmektedir. Böylelikle *Ses Temelli Elifbâ*'nın öğretimi kırk derslik bir sürece yayılmaktadır. Araştırma bulguları ses temelli elifbâ yönteminin sesi esas alan okuma yazma öğretimi yöntemi ile benzer özelliklere sahip olduğunu fakat Arapçanın dil yapısı sebebiyle kendine özgü yönler taşıdığını ortaya koymuştur. Harflerin öğretiminde benimsenen önce harfin harekeli ' destekli cezimli okunuşu ile öğretilmesi daha sonra harfin şeklinin gösterilmesi bu özgünlükler arasındadır. Nitekim öğreticiler de benimsenen bu seslendirme yönteminin doğru seslerin öğrenilmesini kolaylaştırdığı, harflerin ses öğrenme aşamalarından riayet edilerek öğretilmesinin ders verimini artırdığı görülmüştür. Öğreticilerin çoğu tecvîd seslerinin elifbâda öğretiminin olumlu yönüne dikkat çe-

564| Hatice Ayar. Ses Esaslı Okuma Yazma Öğretimi Yöntemi ile Kur'an Öğretiminin İmkânı

kerken öğrencilerden biri bunu gerekli görmemiştir. Öğretici görüşleri ses temelli elifbâ yönteminin çevrimiçi derslerde verim bir şekilde uygulanabileceği fakat öğretmen öğrenci ilişkisinin sınıf ortamına kıyasla olumsuz yönde etkilendiği yönündedir. Öğreticilerin tamamı derslerde kullanılan materyaller ile gösterip yaptırma ve eğitici oyun yöntemlerinin dersin niteliğini arttırdığını ifade etmekte; *Çocuğuz Kur'an Okuyoruz* programının kendileri için önemli bir kaynak olduğunu dile getirmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Kur'an Öğretimi, Elifbâ Öğretimi, Ses Temelli Elifbâ Yöntemi, Uzaktan Öğretim.

Giriş

Okumak harf ve işaretler yoluyla verilmek istenen şifreyi çözümlmek ve metni seslendirmek anlamında kullanıldığı gibi yazılmış metnin iletmek istediğini öğrenmek anlamına da gelmektedir.¹ Son derece karmaşık ve özel bir zihinsel süreç olarak görülen okuma yazma geçmişten günümüze farklı usullerle öğretilmiştir.² Ülkemizde Türkçe okuma yazma 2005 yılından itibaren *ses temelli cümle yöntemi* benimsenerek öğretilirken 2017 yılından itibaren öğretim yöntemi, *ses esaslı ilk okuma yazma öğretimi* olarak ifade edilmiştir. Ses esaslı ilk okuma yazma öğretiminin temel özellikleri arasında her harfin bir sese karşılık geldiği dillerin öğretiminde yararlı olması, yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına uygun olarak harflerden hecelere, hecelerden kelimelere, kelimelerden cümlelere ulaşılması; öğrencilerin duydukları ve çıkardıkları seslerin bilincinde olmalarını sağlaması, doğru telaffuz ve akıcılığa katkıda bulunması sıralanmaktadır. Tüm bu kazanımları elde edebilmek için her harf aşağıdaki öğrenme aşamalarına riayet edilerek öğretilmektedir:

1. İlk okuma yazmaya hazırlık
2. İlk okuma yazmaya başlama ve ilerleme
 - Sesi hissetme, tanıma ve ayırt etme
 - Harfi okuma ve yazma
 - Harflerden heceler, hecelerden kelimeler, kelimelerden cümleler oluşturma
 - Metin okuma
3. Bağımsız okuma yazma.”

Ses esaslı okuma yazma öğretimi yönteminde yukarıdaki aşamalar önem arz etmektedir. İlk olarak okuma yazmaya başlamadan önce okuma ve yazma alanlarında çeşitli etkinlikler yapılarak öğrencilerin hazırbulunuşlukları artırılmaktadır. Okumaya yönelik hazırlık faaliyetleri hikâye ve masal dinleme, şarkı ve tekerleme söyleme gibi sesleri fark etme ve kullanma etkinlikleridir. Dinleme dil edinme sürecinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. İşitme, dikkat yoğunlaştırma ve anlamlandırma süreçlerini içermesi, konuşma ve okuma yazmanın temelini oluşturması dinlemeye yönelik faaliyetleri önemli kılmaktadır. Bu aşamadaki ikinci faaliyetler yazı yazmaya hazırlık olması için oyun hamuru, parmak boyası, kes yapıştır çalışmaları yapılarak öğrencilerin el ile kol kaslarını geliştirmesine yöneliktir.³

Okuma yazmaya başlama ve ilerleme aşamasında öncelikle öğrencilerin doğal ve yapay ses kaynaklarına karşılık gelen sesleri tanımlarını, ayırt etmelerini ve taklit etmelerini sağlamaya yönelik ses çalışmaları yapılmaktadır. Sırası gelen her bir harf için ayrı ayrı yapılan

¹ *Güncel Türkçe Sözlük*, "Okumak" (Erişim 10 Aralık 2019).

² Hayati Akyol, *Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi* (Ankara: Pegem Akademi, 2019), 1; Firdevs Güneş, *Ses Temelli Cümle Yöntemi ve Zihinsel Yapılandırma* (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2007), 1.

³ Akyol, *Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi*, 87-89; Güneş, *Ses Temelli Cümle Yöntemi ve Zihinsel Yapılandırma*, 214-215.

566| Hatice Ayar. Ses Esaslı Okuma Yazma Öğretimi Yöntemi ile Kur'an Öğretiminin İmkânı

uygulanacak genel ilke ve yöntemleri konu edinmekteyken son yıllarda yapılan çalışmalarda elifbâ öğretiminde alternatif arayışlar dikkat çekmektedir. Kaya, Bayraktar ve Korkmaz tarafından hazırlanan çalışmalar bunun örneklerindedir.¹⁰ Kaya'nın araştırmasında konu edilen programda elifbânın üç günde, Bayraktar'ın çalışmasında bir haftada tamamlanması ve öğrencilerin hızlıca Kur'an'a geçirilmesi hedeflenmektedir. Bu hedef gerçekleştirilirken sürenin kısa olması sebebiyle harflerin doğru mahreçlerinin kavranması ve çıkarılması öğrencilerin kişisel ilgi ve çabalarına bırakılmış görünmektedir. Diğer yandan Bayraktar'ın çalışmasında elifbâ öğretiminin tümevarım değil tümdengelim üzere planlanmış olması dikkate değerdir. Korkmaz'ın araştırmasında ise elifbânın ses temelli olarak farklı bir harf sıralaması ile öğretilbileceği belirtilmektedir. Araştırmada ses temelli yöntem izah edilmesine, harflerin mahreçlerinin doğru öğrenilmesinin önemine değinilmesine rağmen harf sesleri bir nesne ile ses ilişkisi kurularak öğretilmekte (sepetin se'si gibi); hece ve kelimeler Latin harfleri ile yazılarak doğru mahreçlerden uzaklaştırılmaktadır. Tamer'in araştırmasında da elifbâlar tasnif edilirken harflerin tek tek, üstün harekeli sesleri veya harf sesleri ile (ل) harfi için rrr gibi) öğretilmesinin ses yöntemi olarak kabul edildiği görülmektedir.¹¹ Elifbâ öğretimi ile ilgili diğer bir çalışma olan Tunç'un araştırmasında elifbâda yer alan konu başlıkları ele alınmakta; harflerin Türkçe yazılışlarına yer verilen, çağrışım metodu kullanılan ve nesnelere ile harfler arasında ses bağı kurulan *Posterli Elifbâ* tanıtılmaktadır.¹² Yılmaz'ın çalışmasında ise günümüzde elifbâ öğretiminde uygulanan usuller değerlendirilmekte, harflerin üstün harekeli sesleri ile öğretilmesini önerilmektedir.¹³ Akşener ve Öncü tarafından hazırlanan araştırmalar da elifbâ öğretiminin çevrimiçi ortamda yapılabilir olduğunu göstermesi bakımından önemli veriler sunmaktadır.¹⁴ Kuruner ve arkadaşları tarafından hazırlanan *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Ses Temelli Elif-bâ* hem bu araştırmaya konu olan elifbâ ile isim benzerliği olması hem de elifbâ öğretiminin ses temelli yapıldığının ifade edilmesi sebebiyle zikredilmesi gereken bir başka çalışmadır.¹⁵ Söz konusu elifbâda harfler tek tek verilmekte ve her bir dersin konusu olan harf ismi söylenmeden üstün, esre, ötre, med olan ل, med olan س, med olan ج, tenvin, cezim ve şedde ile seslendirilmektedir. Öncesinde herhangi bir ses çalışması yapılmadan doğrudan hece okumalarına geçilen elifbâda, bir harf ile çıkarılabilecek tüm sesler tek seferde öğretilmektedir. İsimleri aynı olmasına karşın iki elifbânın usulünün birbirinden farklı olduğunu söylemek mümkündür.

(ed.), *Etkili Din Öğretimi* (İstanbul: TİDEF, 2010); Yusuf Alemdar, "Teknik ve Estetik Açısından Kur'an Öğretme ve Okumaya Dair Bazı Gözlem ve Görüşler", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2, (2008); Recep Demir, *Yaz Kur'an Kurslarında Kur'an Öğretimi* (Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010).

- 10 Umut Kaya, "Bir Kur'an Öğretim Modeli Olarak 3 Günde Kur'an Öğreten Program", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 53 (Aralık 2017); Ahmet Bayraktar, *Yeni Kur'an Okuma Öğretim Yöntemi*, *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi* 1(2017); Fadime Sarı Korkmaz, *Ses Temelli Gruplama Sistemli Kur'an-ı Kerim Öğretimi* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019).
- 11 Tuğba Tamer, *Kur'an Öğretiminde Materyal ve Yöntem Analizi (Elifbâlar Üzerine Bir İnceleme)*, (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 64-65.
- 12 İbrahim Tunç, *Elifbâ (Kur'an) Öğretim Tekniklerinin Standardizasyonu ve Yeni Bir Elifbâ Önerisi* (İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018).
- 13 Yılmaz, *İmam Hatip Liselerinde Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Yöntemler ve Materyal Kullanımı*, 220-238; Nazif Yılmaz, *Kur'an-ı Kerim'i Nasıl Öğretelim?* (İstanbul: Dem Yayınları, 2016).
- 14 Mustafa Başkonak - Ayşe Akşener, "Kuran Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar: On Saatte Online Kuran Eğitimi Örneği", *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/25 (Aralık 2020), 737; Ali Öncü - Tuğba Onulur, "Diyanet İşleri Başkanlığının Uzaktan Kur'an Öğretimi Programı Üzerine Nitel Bir Araştırma (Denizli Örneği)", *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/1 (2021), 441.
- 15 Rabia Kuruner vd., *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Ses Temelli Elif-bâ -Okul Öncesi ve İlkokul- (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2018)*.

Alanda yapılan çalışmalarda elifbâ öğretiminin bireysel yapılmasının zaman ve emek kaybına sebep olduğu¹⁶, harflerin tamamının bir dersin konusu olmasının öğrenmeyi zorlaştırdığı¹⁷, isimleri ile öğrenilen harflerin hareketlerle okunuşlarında problem yaşandığı¹⁸, harfler öğretilirken Türkçe sesler ile yazı karakterinin kullanılmasının harfleri mahreçlerinden uzaklaştırdığı¹⁹, harf öğretimi sırasında yazıdan yeterince istifade edilmemesinin harf şekillerinin kavranmasını geciktirdiği²⁰ gibi problemlerden bahsedilmekte; öğrencilerin harfler ve tecvid konularında zorlandıkları ifade edilmektedir.²¹ Bu araştırmada ortaya konan ses temelli elifbâ yönteminin tespit edilen bu problemlerin çözümüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Disiplinler arası bir anlayış ile hazırlanan çalışma Milli Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığının Kur'an öğretimi sırasında uyguladıkları usulü yeniden değerlendirmelerine imkân sağlaması, Kur'an öğreten tüm öğretmen ve öğrencilere söz konusu yeni usul hakkında bilgi vermesi bakımından önemlidir.

1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Kur'an'ın doğru seslendirilebilmesi fem-i muhsin olarak tabir edilen bir hocadan harflerin mahreç ve sıfatlarına uygun olarak öğrenilmesi ile doğrudan ilgilidir.²² Elifbâ öğretimi sırasında hocaanın elifbâdaki hece ve kelimeleri mahrecine uygun olarak seslendirmesi ve öğrencilerinden de aynı şekilde okumasını istemesi yani ta'lim yaptırması öğrencilerin Kur'an'ı doğru okuyabilmesinin ilk adımıdır. Bu yönüyle Kur'an'ın doğru seslerle okunmasının öğretimi hocaanın alan bilgisi ve öğretmenlik becerileri ile yakından ilgilidir. Diğer yandan elifbâ öğretimi sırasında örnek hece ve kelimelerin çözülmesine odaklanılması sebebiyle harflerin seslerinin ihmal edilmesi veya daha sonra düzeltilmek üzere ertelenmesi yanlış seslerle okuyuş alışkanlık haline gelmesine sebep olmakta bu da Kur'an'ın doğru seslerle okunmasına engel teşkil etmektedir. Zira elifbâ bitirildikten sonra yanlış öğrenilmiş sesleri doğru sesler ile değiştirmek, seslerin ilk olarak doğru öğrenilmesinden daha büyük güçlüğü sebep olmaktadır.²³

Bu araştırma elifbâ öğretiminde uygulanmak üzere geliştirilen ilkökul birinci sınıfta okuma yazma öğretiminde benimsenen sesi esas alan yöntem ile benzer bir öğretim sürecine sahip olan ses temelli elifbâ yöntemi hakkındadır. İki usulün örtüştüğü noktalar olmakla birlikte Türkçenin fonetik yapısı ile Arapçanın fonetik yapısının ve iki dilin yazı sistemlerinin birbirinden farklı olması sebebiyle ses temelli elifbâ yönteminin kendine özgün yönleri bulunmaktadır.²⁴ *Ses temelli elifbâ* yöntemi harf yöntemi ile Kur'an öğretimi yapılırken harflerin

¹⁶ Tuncay Karateke, *Kur'an Öğretiminde Sınıf Yönetimi* (Ankara: İlahiyât, 2020), 200-202.

¹⁷ Korkmaz, *Ses Temelli Gruplama Sistemli Kur'an-ı Kerim Öğretimi*, 21.

¹⁸ Yılmaz, *Kur'an-ı Kerim'i Nasıl Öğretelim?*, 59.

¹⁹ Recep Koyuncu, "Kur'an Okuma ve Tecvid Dersi Bağlamında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *İlahiyat Fakültelerinde Kur'an Eğitim ve Öğretimi*, ed. Ahmet Gökdemir (İstanbul: Ravza Yayınları, 2020), 140; Abdullah Benli, "İlahiyat Fakültelerinde Yürütülen Kur'an Okuma ve Tecvid Dersleri İçin Bir Program Önerisi", *Bilimname* 28/1 (2015), 133.

²⁰ Yılmaz, *İmam Hatip Liselerinde Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Yöntemler ve Materyal Kullanımı*, 91, 231.

²¹ Yakup Yüksel, İmam Hatip Liselerinde Kur'an Eğitimi Üzerine Bir Araştırma (Tekirdağ Örneği), *Namık Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/1 (2016), 23-24; Mehmet Mahfuz Ata, Kur'an Öğretim Yöntem ve Teknikleri Problem ve Çözüm Yolları, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 30 (2013), 173.

²² Davut Kaya, "Kur'an-ı Kerim Öğretim Yöntemlerinin Geliştirilmesi", *Etkili Din Öğretimi*, ed. Şaban Karaköse (İstanbul: TİDEF, 2010), 520.

²³ Mustafa Kılıç, "İmam-Hatip Ortaokul ve Liselerinde Kur'an Eğitimi Üzerine Bir Araştırma", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47 (Aralık 2014), 80-81.

²⁴ Abdullah Açık vd., *Ses Temelli Elifbâ* (İstanbul: Edam Yayınları, 2010); Hatice Işılak Durmuş (ed.), *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Bir Yaklaşım: Ses Temelli Elifbâ ve Tecvid Yöntemi* (İstanbul: Edam Yayınları, 2017).

568| Hatice Ayar. Ses Esaslı Okuma Yazma Öğretimi Yöntemi ile Kur'an Öğretiminin İmkânı

seslerinin ve şekillerinin öğretiminde yaşanan birtakım problemlere çözüm arayışı olarak ortaya çıkmıştır.

Elifbâ öğretiminde harflerin şekillerinin öğretiminde yaşanan en temel problem harflerin tamamının bir dersin konusu olmasıdır. İkinci problem ise yirmi sekiz harfin birinci derste müstakil şekilleri ile öğretildikten sonra ikinci derste harflerin başta, ortada ve sonda yazılışlarına yer verilmesi ve bu derste öğrencilerin, her biri birbirine benzeyen yüz civarında harf şekli ile karşılaşmasıdır. Ses temelli elifbâ yönteminin bu problemlere getirdiği çözüm önerisi ise her harfin tek tek öğretilmesi ve harfler öğretilirken harflerin hiç değişmeyen şekillerine vurgu yapılmasıdır. Mesela ص harfi öğretilirken harfin asli unsurunun ِ şekli olduğu gösterilerek okuma sırasında bu şekli araması gerektiği öğrenciye anlatılmaktadır.

Harflerin seslerinin öğretiminde karşılaşılan problemler Arap harflerinin mahreçlerinin Türkçe harflerin çıkaklarından farklı olması ve zor mahreçli harflerin bazılarının alfabenin başlarında yer almasıdır. Bu durumda Kur'an öğrenmeye başlayan bir öğrencinin ilk derslerden mahreci Türkçeye göre zor olan harfleri öğrenmesi gerekmektedir. Ses temelli elifbâ yönteminde bu problemlerin çözümüne yönelik olarak klasik harf sıralaması harflerin Kur'an'daki geçiş sıklığı ve mahreçlerinin Türkçe konuşanlar için kolay çıkarılabilir olması dikkate alınarak değiştirilmiştir. Bu yapılırken öncelikle Kur'an'daki harflerin sayısı tespit edilmiş daha sonra Arap harflerinin mahreçleri ile Latin harflerinin çıkakları karşılaştırılmıştır. Harfler; mahreçleri çok yakın olanlar, mahreçleri benzerlik gösterenler ve mahreci Türkçede bulunmayanlar olarak tasnif edilmiş, iki değişken birlikte değerlendirilerek harfler yeniden sıralanmıştır. Harf sıralaması yapılırken benzer şekildeki harflerin ardı ardına gelmesine özen gösterilmiş ve harfler öğretilirken harflerin benzerlikleri yerine farklılıkları üzerinde durulması gerektiği belirtilmiştir. Kırk dakikalık bir derste harfin sesinin zorluk derecesine göre bir veya iki harfin öğretimi planlanmıştır.

Ses temelli elifbâ yönteminde dersin konusu olan harfin öğretimi sürece yayılmaktadır. Altı aşama olarak planlanmış olan bu süreç klasik elifbâ öğretiminden farklıdır. İlk üç aşamada öğrenci harfin şeklini görmeden önce harfin sesini duymakta, diğer harf seslerinden dersin konusu olan harfin sesini ayırt etmekte daha sonra harfin sesini çıkarmaktadır. Dördüncü aşamada öğrenci harfin şekli ile karşılaşmakta ve elifbâda yazılı olan heceleri okumaktadır. Bu aşamada ayrıca harfin şeklinin öğretimi yazma etkinlikleri yapılarak kalıcı hale getirilmeye çalışılmaktadır. Beşinci aşamada dersin konusu olan harfin şekli daha önce öğrenilmiş olan harf şekillerinden ayırt ettirilmekte son aşamada ise harfin Arapça ismi öğretilmektedir. Her öğrenilen yeni harf ile birlikte okunabilen hece ve kelime sayısı artmakta, tamamı Kur'an'da geçen kelime ve örnek okuma metinlerinin ileride öğrenciye kolaylık sağlaması hedeflenmektedir.

Arapçada bir harfin sesini tam olarak çıkarabilmek için o harfin başına ِ harfi getirilir, seslendirilmek istenen harf ا, ا, ا gibi cezimli ve/veya ا, ا, ا gibi şeddeli olarak okunur.²⁵ Bu sebeple ses temelli elifbâ yönteminde harfler ا, ا, ا örneğinde olduğu gibi cezimli sesleri ile öğretilmektedir. Bu yönüyle tashîh-i hurûf (harfleri düzeltme) derslerinde yapılan ا, ا, ا şeklindeki ta'lim öğrencilerle ilk derslerden itibaren yapılmakta ve öğrencilerin harfleri ilk olarak doğru sesleri ile öğrenmesi hedeflenmektedir.²⁶ Elifbâda tecvîd seslerinin öğretimine de yer verilmekte, öğrencilerin tecvîd seslerini –teorik bilgiye sahip olmadan- duydıkları gibi okumaları beklenmektedir.

Sadece Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesindeki Kur'an kurslarında her yıl yüz binlerce çocuğun Kur'an öğrenmeye başladığı dikkate alındığında elifbâ öğretiminin ne kadar önemli bir öğretim faaliyeti olduğu anlaşılabilir.²⁷ Kur'an'ın ilk öğrenilirken doğru seslerle öğrenilmesi önem arz etmektedir. Bu durum her ne kadar öğreticinin fem-i muhsin olması ve

²⁵ Abdurrahman Çetin, *Kur'an Okuma Esasları* (Bursa: Aksa Yayınları, 2005), 70-71.

²⁶ Ramazan Pakdil, *Ta'lim Tecvid ve Kıraat* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2013), 86.

²⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), *2019 Yılı Faaliyet Raporu* (Ankara: y.y., 2019), 91.

öğretmenlik becerisi ilgili olsa da kullanacağı usul, başarının sistemli ve hızlı gerçekleşebilmesine olanak tanımaktadır. Bu çalışmanın amacı *ses temelli elifbâ yöntemi* uygulanarak Kur'an öğretiminin nasıl yapılabileceğini ortaya koymak ve usulün Kur'an'ın doğru seslerle öğrenilmesine yönelik özgün yönlerine dikkat çekmektir.

2. Araştırmanın Problemi ve Sınırlılıkları

Çalışmanın temel problemi, *elifbâ öğretiminde ses esaslı yöntem nasıl uygulanır?* olarak belirlenmiştir. Çalışmanın alt problemleri ise şu şekildedir:

- Sesi esas alan ilk okuma yazma öğretimi yöntemi ile ses temelli elifbâ yönteminin benzer yönleri nelerdir?
- Ses temelli elifbâ yöntemi Kur'an'ın doğru seslerle öğretilmesine nasıl katkı sağlamaktadır?
- Ses temelli elifbâ yöntemi uygulanırken hangi öğretim yöntemleri kullanılmaktadır?
- Ses temelli elifbâ yöntemi uygulanırken hangi materyaller kullanılmaktadır?
- Ses temelli elifbâ yöntemi çevrimiçi dersler için ne kadar uygundur?

İlkokul birinci sınıfta ana dilin öğretiminde dinleme, okuma, yazma, anlama ve konuşma alanlarının tamamının geliştirilmesine yönelik kazanım hedefleri belirlenmektedir. Hâlbuki Kur'an-ı Kerim dersi için belirlenen öğrenme alanları okuma, ezberleme ve öğrenme şeklinde ifade edilmektedir. Bu öğrenme alanlarından da sadece okuma alanı elifbâ öğretimi kapsamına girmektedir.²⁸ Bu yönüyle bu çalışmada ortaya koyulan değerlendirmeler ses esaslı ilk okuma yazma öğretiminin -anlama beklenmeksizin- okuma alanı ile sınırlıdır.

3. Araştırmanın Yöntemi

Nitel yöntemin kullanıldığı çalışmada durum çalışması deseni uygulanmıştır. Durum çalışması, gerçek yaşamın, güncel bir durumun çoklu bilgi kaynakları aracılığı ile detaylı ve derinlemesine incelendiği ve durumun betimlendiği nitel bir yaklaşımdır.²⁹ Araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme, yazılı ve görsel-işitsel doküman incelemesi yapılmıştır. Araştırmanın yayınlanması için Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları ve Bilimsel Yayın Etik Kurulundan 8 Temmuz 2021 tarihinde 12450 sayılı karar ile etik onay alınmıştır.

4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmanın öncelikli verileri proje asistanlığımı yürüttüğüm *Ses Temelli Elifbâ*, bu elifbânın öğretim usulü hakkında bilgi veren, örnek ders planları içeren yazarları arasında olduğum editörlü kitap çalışması olan *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Bir Yaklaşım: Ses Temelli Elifbâ ve Tecvit Yöntemi* isimli eser ve Diyanet TV'de yayınlanan yapım koordinatörlüğünü üstlendiğim otuz bölümlük *Çocuğuz Kur'an Okuyoruz* programıdır. Bu programda Kur'an bilmeyen on iki çocuğa, otuz derste çeşitli oyun ve etkinliklerle ses temelli elifbâ yöntemiyle Kur'an öğretilmektedir. Söz konusu dokümanlar incelenirken *Ses Temelli Elifbâ* ve sesi esas alan okuma yöntemi ile ilgili yarı yapılandırılmış sorular oluşturulmuştur. Hazırlanan sorular uzman görüşleri alındıktan sonra revize edilmiş, derslerinde *Ses Temelli Elifbâ*'yı kullanan sekiz öğretici ile mülakatlar yapılmıştır. Elifbânın öğretim usulünün değerlendirilebilmesi için görüşme yapılan öğretmenler ölçüt örnekleme yoluyla seçilmiş ve öğretmenlerin en

²⁸ Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), "Ortaokul - İmam Hatip Ortaokulu Kur'an-ı Kerim Dersi (5-8. Sınıflar) Öğretim Programı", 7-8 (Erişim 23 Temmuz 2021).

²⁹ John W. Creswell, *Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2018), 97.

570| Hatice Ayar. Ses Esaslı Okuma Yazma Öğretimi Yöntemi ile Kur'an Öğretiminin İmkânı

az iki öğrenci grubuna *Ses Temelli Elifbâ* ile Kur'an okumayı öğretmiş olmaları temel kriter kabul edilmiştir.

Öğreticilere *Ses Temelli Elifbâ*'yı tercih etme sebepleri, elifbânın özgün yönleri ve öğretim usulü hakkında sorular sorulmuştur. Gelen cevaplar üzerine sesi esas alan yöntem ile ses temelli elifbâ yönteminin benzer yönlerinin neler olduğunu anlamaya yönelik sorular sorularak konu genişletilmiştir. Mülakatlar sırasında öğrencilerden alınan izin doğrultusunda ses kaydı alınmış, daha sonra bu ses kayıtları yazılı hale getirilmiştir. Verilerin analizi MAXQDA programı kullanılarak yapılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yoluyla incelemeye ve değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Birbirine benzeyen veriler belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmiş sözü edilen yazılı ve görsel materyallerden de istifade edilerek değerlendirilmeler yapılmıştır.

5. Verilerin Yorumlanması

Bu bölümde araştırma bulguları sesi esas alan ilk okuma yazma öğretimi ile ses temelli elifbâ yönteminin örtüştüğü noktalar, yöntemin çevrimiçi derslere uygunluğu, *Ses Temelli Elifbâ*'nın öğretiminde kullanılan yöntemler ve materyaller konuları çerçevesinde değerlendirilecektir.

5.1. Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretimi Yöntemi ile Ses Temelli Elifbâ Yönteminin Benzer Yönleri

Ses temelli elifbâ yönteminin özgün yönlerini ve ses esaslı yöntem ile benzer yönlerini anlamaya yönelik olarak sorulan sorulara verilen cevaplar aşağıdaki başlıklar etrafından şekillenmiştir.

5.1.1. Sınıf Düzeni

Ses Temelli Elifbâ'nın öğretimi sırasında ilkököl birinci sınıf öğrencilerinin okuma yazmayı öğrenme süreçlerinde olduğu gibi tüm sınıf aynı anda toplu olarak derse katılmaktadır. Böylece bütün sınıf harflerin seslerini birlikte öğrenmekte, ders içi etkinlikleri topluca yapabilmekte ve öğrencilerin aktif katılımı sağlanmaktadır. Bu durum büyük ölçüde öğreticinin öğrencileriyle bireysel ders yaparken kaybettiği zamanın ve bu sırada sınıfta meydana gelen istenmedik davranışların da önüne geçmektedir.³⁰ Konuyla ilgili olarak K8 sınıfta öğrencilerle topluca ders yapmanın öğretici açısından yorucu olmasına rağmen öğrencilerin faydasına olduğunu ifade etmiştir.³¹ K1 "Dersleri topluca yapıyoruz sadece geriden gelen çocuklarla birebir çalışmalar yapıyoruz."³² diyerek derslerdeki sınıf düzenini vurgularken, K4 "Çocuk bir iki derse girmiyorsa toparlaması zor oluyor."³³ cümlesiyle topluca ders yapmanın dezavantajını dile getirmiştir. K2 ise "Biz eve pek ödev vermeyiz. Evde öğrensin gelsin sistemi yoktur bizde sınıfta hep beraber öğreniriz. Evde tekrar yaparsa yapar yapmazsa sorun yok."³⁴ cümleleriyle elifbâ öğretiminin öğretici nezaretinde sınıfta topluca yapıldığını belirtmiştir. Böylece klasik ders işleme usulünde olduğu gibi öğrenci yeni konuya geçtiğinde öğreticinin birkaç örnek kelime okuyarak sayfayı ödev vermesi anlayışının ses temelli elifbâ yönteminde olmadığını ifade etmiştir. Toplu dersler öğrencilerin birlikte Kur'an'a geçiyor olması bakımından da önemlidir. Yapılan mülakatlarda dört öğretici, grubun öğrenme hızına göre değişmekle birlikte elifbânın 30-35 derste tamamlanabildiği belirtmiştir.

³⁰ Durmuş, *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Bir Yaklaşım: Ses Temelli Elifbâ ve Tecvüt Yöntemi*, 42-44; Karateke, *Kur'an Öğretiminde Sınıf Yönetimi*, 139; Osman Bayraktutan, "Kur'an-ı Kerim Derslerinin Toplu/Koro Halinde Okutulmasının Avantajları ve Dezavantajları", *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9 (Nisan 2017), 159-161.

³¹ K8, Kişisel Görüşme, 15 Temmuz 2021.

³² K1, Kişisel Görüşme, 9 Temmuz 2021.

³³ K4, Kişisel Görüşme, 12 Temmuz 2021.

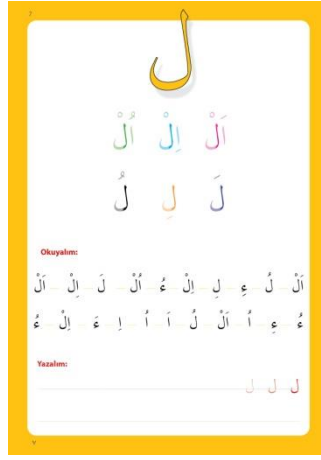
³⁴ K2, Kişisel Görüşme, 10 Temmuz 2021.

5.1.2. Harflerin Ses Öğrenme Aşamalarına Uygun Olarak Öğretilmesi

Ses esaslı ilk okuma yazma öğretiminde olduğu gibi *Ses Temelli Elifbâ*'da da harflerin öğretiminde kitap öncesi ses etkinlikleri ve kitap ile birlikte yapılan etkinlikler olmak üzere iki ayrı etkinlik grubu bulunmaktadır.³⁵ Elifbâda her bir harf daha önce de ifade edildiği gibi ses öğrenme aşamalarına uygun olarak öğrenilmektedir.³⁶

Kitap öncesi etkinliklerin ilki olan *verilen sesi dinleme* aşamasında öğrenci harfin şeklini görmeden sesine odaklanır. Öğrencinin harfin mahrecini fark etmesi ve verilen sesi algılaması hedeflenir. Bu aşamada öğretici birinci derste *ل* harfini üstün, esre ve ötre hareketli sesleri ile okur. Öğretici *ل* harfinden sonraki harflerin öğretiminde ise Şekil 1'de görüleceği üzere harfin başına hareketli bir *ل* getirilerek cezim işareti ile (ل, ل, ل) örneğinde olduğu gibi seslendirir.³⁷ Böylece seslerin öğretimi sırasında mahreçlerin doğru çıkarılması hedeflenir.

Şekil 1: ل Harfinin Öğretim Sayfası

Sesi farklı sesler arasından ayırt etme aşamasında öğrencilerin kitapları kapalıyken yeni öğrendiği sesi ayırt etmeleri sağlanır. Bu aşamada öğretici o gün öğrendikleri sesi duyduklarına öğrencilerin ayağa kalkmasını, başka sesler duyduklarından oturmalarını isteyebilir.³⁸

Sesi mahreciyle söyleme aşamada öğrencilerin kitapları kapalı durumdayken ilk iki aşamada duydukları sesi taklit etmeleri istenir. Öğrencilerin sesi harfin mahrecine uygun olarak seslendirip seslendirmedikleri öğretici tarafından takip edilir. Uygulama sırasında önce öğretici sonra grup olarak öğrenciler harfi seslendirmekte daha sonra da öğrencilerden tek tek harfin sesi dinlenmektedir.³⁹ Sınıfların kalabalık olduğu durumlarda öğretici sınıfta gezerek doğru ve yanlış sesleri yakalamaya çalışmakta, doğru seslerin çıkarılabilmesi için yönlendirmeler yapmaktadır. Öğretici kitabında bu aşamada dikkat edilmesi gereken hususun öğrencilerin harfin sesini doğru telaffuz edememesi değil kendi telaffuzlarının yanlış olduğunu fark

³⁵ Akyol, *Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi*, 103-111.

³⁶ Durmuş, *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Bir Yaklaşım: Ses Temelli Elifbâ ve Tecvit Yöntemi*, 24-25.

³⁷ Abdullah Açık, "Çocuğuz Kur'an Okuyoruz 2. Bölüm", *Diyanet TV* (19 Haziran 2015), 00:03:00-00:03:22.

³⁸ Abdullah Açık, "Çocuğuz Kur'an Okuyoruz 6. Bölüm", *Diyanet TV* (23 Haziran 2015), 00:04:05-00:04:35, 00:20:00-00:20:29.

³⁹ Açık, "Çocuğuz Kur'an Okuyoruz 6. Bölüm", 00:04:53-00:05:15.

572| Hatice Ayar. Ses Esaslı Okuma Yazma Öğretimi Yöntemi ile Kur'an Öğretiminin İmkânı

edememesi olduğu vurgulanmaktadır. Öğrenciler doğru sesi fark edip çıkarma gayreti içindeyse öğrencilerin ses takibi ihmal edilmemek kaydıyla diğer aşamaya geçilebileceği belirtilmektedir. Mahreci zor olan harflerin öğretimi sürece yayılmaktadır.⁴⁰

Sesin görseli ile tanışma aşamasında kitaplar açılmakta ve harfin şekli ilk defa bu aşamada öğrenciyeye gösterilmektedir. Harfin şekli gösterilirken harfin hiç değişmeyen kısmına vurgu yapılmaktadır. Elifbâda Şekil 1'de görüleceği üzere harflerin hiç değişmeyen kısımları koyu, birleşirken silinen kısımları açık bir ton ile renklendirilmiştir. Böylece harflerin başta, ortada ve sonda yazılışlarının harf öğretimi sırasında yapılması hedeflenmiştir.⁴¹ Öğrencilere harfi neye benzettikleri sorularak zihin dünyalarına olan nesnelere bağ kurmaları istenmekte ve görsel hafızalarından istifade edilmektedir.⁴² Yapılan bu benzetmeler harflerin şekillerini benzetmeye yöneliktir, bazı harflerin sesleri ise doğada olan seslere benzetilerek öğretilmeye çalışılmaktadır.⁴³ Harflerin şekilleri öğrenciyeye gösterildikten sonra kum, oyun hamuru, eva, karton, düğme gibi malzemeler kullanarak yazma etkinlikleri yaptırılmaktadır.⁴⁴ Bu aşamadan itibaren *Ses Temelli Elifbâ* da yer alan hece ve kelimeler önce hoca daha sonra öğrenciler tarafından okunmakta, ta'lim çalışmasının ardından hece ve kelimeler bireysel olarak okutulmaktadır.

Farklı harfler arasından sesin şeklini bulma aşamasında amaç öğrencinin farklı harf şekilleri arasından yeni öğrenilen harfin şeklini ayırt edebilmesinin sağlanmasıdır. Bu aşamada hafıza oyunu, öğretmeninin söylediği harfi bul oyunu vb. çeşitli oyun ve etkinliklerden istifade edilmektedir.⁴⁵

Son aşamada harfin ismi Kur'an'da hurûf-ı mukattaa ile başlayan surelerin doğru okunabilmesi için harflerin Arapça orijinal ismi ile öğretilmektedir.⁴⁶ Bu aşamaya kadar harfin isminden bahsedilmemektedir.

Yapılan mülakatlarda görüşmecilerin tamamı ses öğrenme aşamalarının öğrenciler açısından faydalı olduğuna değinmiştir. Bu aşamaların özellikle harflerin doğru seslerinin çıkarılabilmesi için öğrenciyeye zaman tanıdığı, çeşitli etkinliklerle desteklediği için de eğlenceli olduğu vurgulanmıştır. Konuyla ilgili olarak K6 ses temelli elifbâ yöntemindeki ses öğrenme aşamalarının elifbâ öğretimindeki tezdüzeligi ortadan kaldırdığını, sistemi kavradıktan sonra öğretmen ve öğrenci için keyifli bir öğrenme ortamı sunduğunu belirtirken⁴⁷ K7, öğrencilerin ses öğrenme aşamalarını ilkökul birinci sınıftan bildiği için elifbâ öğretimine kolay adapte olduklarını dile getirmiştir.⁴⁸ K5 ise bu elifbânın diğer elifbâlardan ayrılan en önemli yanının kitap açılmadan yapılan ses çalışmaları olduğunu vurgulamış ve "Diğer usullerde metni çözmeye üzerine odaklanılmış bu elifbâdaki ses öğrenme süreci sese odaklanmayı sağlıyor. Öğrenci başta sesi duyuyor, sonra fark ediyor sonra çıkarıyor bu aşamaların hiç birinde harfin şekli yok sadece sesi var. Sesi merkeze alan bir elifbâ bu."⁴⁹ cümleleriyle ses öğrenme aşamalarının harfin sesinin doğru çıkarılmasına olan katkısına dikkat çekmiştir. Benzer düşüncelere sahip olan K4 de harflerin ses öğrenme aşamalarına uygun olarak öğretilmesinin doğru mahreçlerin kalıcı olmasına katkı sağladığını belirtmiştir.⁵⁰

⁴⁰ Durmuş, *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Bir Yaklaşım: Ses Temelli Elifbâ ve Tecvit Yöntemi*, 31.

⁴¹ Abdullah Açık, "Çocuğuz Kur'an Okuyoruz 17. Bölüm", *Diyanet TV* (4 Temmuz 2015), 00: 07:24-00:08:11 ve 00:11:59-00:14:20.

⁴² Açık, "Çocuğuz Kur'an Okuyoruz 2. Bölüm", 00:05:36-00:06:00.

⁴³ Durmuş, *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Bir Yaklaşım: Ses Temelli Elifbâ ve Tecvit Yöntemi*, 33-35.

⁴⁴ Abdullah Açık, "Çocuğuz Kur'an Okuyoruz 6. Bölüm", 00:10:40-00:10:56.

⁴⁵ Durmuş, *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Bir Yaklaşım: Ses Temelli Elifbâ ve Tecvit Yöntemi*, 68; Abdullah Açık, "Çocuğuz Kur'an Okuyoruz 28. Bölüm", *Diyanet TV* (16 Temmuz 2015), 00:06:25-00:13:35.

⁴⁶ Abdullah Açık vd., *Ses Temelli Elifbâ*, 96.

⁴⁷ K6, Kişisel Görüşme, 13 Temmuz 2021.

⁴⁸ K7, Kişisel Görüşme, 15 Temmuz 2021.

⁴⁹ K5, Kişisel Görüşme, 12 Temmuz 2021.

⁵⁰ K4, Kişisel Görüşme, 12 Temmuz 2021.

Ses temelli elifbâ öğretiminde harf seslerinin yanı sıra tecvîd seslerinin öğretimi de ses öğrenme aşamalarına uygun olarak yapılmaktadır.⁵¹ Kur'an'ın doğru seslerle okunması çabası olarak da ifade edilebilecek olan tecvîdin konusu seslerdir. Tecvîdin konu edindiği sesler ya harflerin kendi seslerinin telaffuzuyla ya da özel durumlarda meydana gelen ses değişimleriyle ortaya çıkmaktadır. Öğreticilerinden K5 elifbâ öğretimi sırasında tecvîd seslerinin verilmesinin öğrenci açısından bir kolaylık olduğunu ve alışmış olduğu ses öğrenme aşamalarıyla bu seslerin öğretilmesinin öğrencide farklı bir konu öğrendiği hissi yaratmadığını belirtmiştir.⁵² K3 ise öğrencilerin kendilerini taklit ederek tecvîd seslerini çıkarmaya çalıştıklarını fakat kendi kendilerine tespit edip okuyamadıklarını ifade etmiştir.⁵³ K8 ise diğer öğreticilerden farklı olarak elifbâ öğretimi sürecinde tecvîd seslerinin öğretimini gerekli görmediğini söylemiştir.⁵⁴

5.1.3. Harflerin Tek Tek Öğretilmesi

Ses Temelli Elifbâ da harfler daha önce de ifade edildiği gibi Kur'an'daki tekrar sıklığı ve Türkçe sesler ile mahreç yakınlıkları dikkate alınarak klasik alfabeden farklı şekilde sıralanmıştır. Her harf grubu ile birlikte aşağıda görüleceği üzere hareke, işaret ve tecvîd seslerinin öğretimine sürece yayılmış bir şekilde yer verilmektedir:⁵⁵

1. Grup Harfler (ا ل ه ن م) ile birlikte üç hareke ile cezim,
2. Grup Harfler (و ر ك ي ذ) ile birlikte ihfâ ve medd-i tabîî konuları,
3. Grup Harfler (ب ع ف س د) ile birlikte ğunne sesi, şedde ve çeker,
4. Grup Harfler (ت ح ش ق ص) ile birlikte tenvîn,
5. Grup Harfler (ج غ ض) ile birlikte ة zamirinin okunuşu
6. Grup Harfler (ط ظ خ ث) ile birlikte duraklar ve duruş çeşitleri öğretilmektedir.

Elifbâda her harf grubu ayrı sayfa rengi ile tasarlanmış ve öğrencilerin bir grup harfi bitirmiş olma başarısını tatması hedeflenmiştir. Yapılan mülakatlarda harflerin tek tek öğretilmesi ile ilgili olarak öğrencilerin işini kolaylaştırması, öğrenme hızlarına uygun olması⁵⁶, öğrencileri aktif hale getirmesi⁵⁷ ve korkutucu olmaması sebebiyle olumlu görüş bildirilmiştir.⁵⁸ Konuyla ilgili görüşlerini K1 "En başta bütün harfleri gösteren klasik elifbâlar insanı korkutuyor. Dağın bütünü gösteriyor sen bu dağın tepesine çıkmak zorundasın gibi. Öğrenci tüm harfleri görüyor tüm sesleri duyuyor, bu çok zor oluyor."⁵⁹, K2 ise "Bilgiyi yüklemiyoruz yavaş yavaş veriyoruz ve verdikçe çocuğu sahada aktif hale getiriyoruz. Çocuk fark etmeden öğreniyor. Bir bakıyor ki ayetleri okumuş. Bu sistemin en önemli özelliğinin bu olduğunu düşünüyorum."⁶⁰ cümleleriyle dile getirmiştir. *Ses Temelli Elifbâ*'nın diğer bir özelliği harflerin müstakil yazılışları öğretilirken başta, ortada ve sonda yazılırken aldıkları şekillere de vurgu yapılması ve harflerin hiç değişmeyen kısımlarının harf öğretilirken öğrenciye gösterilmesidir. Öğreticilerin tamamı harflerin tüm yazılışlarının harf öğretimi sırasında verilmesinin öğrenmeyi kolaylaştırdığını belirtmiştir.

⁵¹ Durmuş, *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Bir Yaklaşım: Ses Temelli Elifbâ ve Tecvit Yöntemi*, 66-67.

⁵² K5, Kişisel Görüşme, 12 Temmuz 2021.

⁵³ K3, Kişisel Görüşme, 10 Temmuz 2021.

⁵⁴ K8, Kişisel Görüşme, 15 Temmuz 2021.

⁵⁵ Durmuş, *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Bir Yaklaşım: Ses Temelli Elifbâ ve Tecvit Yöntemi*, 23.

⁵⁶ K6, Kişisel Görüşme, 13 Temmuz 2021.

⁵⁷ K8, Kişisel Görüşme, 15 Temmuz 2021.

⁵⁸ K3, Kişisel Görüşme, 10 Temmuz 2021.

⁵⁹ K1, Kişisel Görüşme, 9 Temmuz 2021.

⁶⁰ K2, Kişisel Görüşme, 10 Temmuz 2021.

574| Hatice Ayar. Ses Esaslı Okuma Yazma Öğretimi Yöntemi ile Kur'an Öğretiminin İmkânı

5.1.4. Harflerin Mahreçlerine Vurgu Yapılması

Ses temelli elifbâ yönteminin ilk üç aşamada harfin sesi çeşitli oyun ve etkinliklerle tekrar edilmekte, öğrencilerin dinleme becerileri aktif hale getirilerek harfin doğru sesinin fark edilmesi ve çıkarılması hedeflenmektedir. Öğretici her zaman doğru sesi verdiği ve öğrenciden de doğru sesi çıkarmasını beklediği için çalışma boyunca harflerin mahreçleri gündemde olmaktadır. Diğer bir ifade ile ileride düzeltmek ilk olarak öğrenmekten daha zor olduğu için doğru seslerin öğretimi ertelenmemektedir.⁶¹ Elifbâ öğretiminde harflerin doğru seslerinin öğretiminin vazgeçilmez bir unsur olduğunu K1 şu cümlelerle ifade etmektedir:

"Eğer (Kur'an'ı) hakkıyla öğretmek isterse bir öğretici ki ben öyle yapmak isterim harflerin hepsinin aynı anda öğretilmesi zorluk teşkil eder. Ama *Ses Temelli Elifbâ* her harfi önce işitsel olarak öğretiyor bunu içselleştirmeyi sağlıyor. Harflerin doğru seslerini verme kaygısı olmazsa üç günde bile Kur'an'a geçilir."⁶²

K6 "Bu elifbânın en önemli özelliği çocuğa doğru mahreçli sesi öğretmek. Doğru sesi... Yani öğrenilmesi gereken sesi..."⁶³ cümleleriyle usulün mahreç öğretimine yapmış olduğu katkıyı vurgulamaktadır. K2 ise Türkçe'ye göre mahreci zor olan bazı harflerin doğru seslerinin çıkarılmasının zamana yayıldığını ancak hiçbir zaman dile kolay gelen haliyle seslendirilmediğini "Biz hiçbir zaman düz okuyuşu okutmuyoruz. Tabii ki de tamamen öğreniyorlar diyemem ξ harfini bir anda çıkartamıyorlar ama çocuklarda tamamen düz bir okuyuş da görmüyoruz bir gayret oluyor. ξ kolay bir harftir ama dudakların önde olması lazım buna dikkat ediyorlar."⁶⁴ cümleleriyle izah etmektedir. K7 konuyu başka bir açıdan ele alarak kendisinin çocukken harfleri ilk mahreçsiz olarak öğrendiğini belirtmiş ve yanlış öğrenilen harfleri sonradan düzeltmenin ne kadar zor olduğunu bildiği için öğrencilerine doğru sesleri öğretmeyi elifbâ öğretiminin vazgeçilmez olarak gördüğünü ifade etmiştir.⁶⁵

5.1.5. Yazıdan İstifade Edilmesi

Yazı yazma düşünceleri semboller yoluyla aktarma eylemidir. Ana dil öğretiminde ilk okuma ile birlikte yazma da öğretilmektedir. Yazma çalışmaları öncesi çocukların kas gelişiminin desteklenmesi ve harflerin şekillerinin hafızaya alınmasının sağlanması için çeşitli etkinlikler yapılması önerilmektedir. Bu etkinlikler, havaya, kuma, tahtaya vb. yazma şeklinde çeşitlendirilmektedir.⁶⁶ Harflerin şekillerinin yazım yönüne dikkat edilerek öğretilmesi, harfleri yazmaya nereden başlanacağını ve nasıl bitirileceğinin doğru kavratılması harflerin hatırlanmasını kolaylaştırmaktadır.⁶⁷ *Ses Temelli Elifbâ* da da harflerin şekillerinin gösterildiği dördüncü aşamada harflerin yazılış yönleri ve hiç değişmeyen kısımları öğretilmektedir. Öğrencilerin *Yazalım* bölümüne harflerin müstakil şekillerini, *Birleştirerek Yazalım* bölümüne ise birleşirken aldıkları şekilleri yazmaları istenmektedir.⁶⁸ Yazma çalışmalarının öğrenmeyi kalıcı hale getirdiğini K1 şu cümlelerle ifade etmektedir:

"Yazı yazmaları kesinlikle gerekli. Çocuk sadece onun görüntüsünü tanımakla kalmıyor onu yazabiliyor. Yazdıkça daha iyi kavriyor. Aslında bu yöntem hem işitsel hem görsel hem bedensel zekâlara hitap eden bir yöntem, o yüzden çok yararlı. Çocuğa ses fark ettirirken algılamasını ve

⁶¹ Ata, Kur'an Öğretim Yöntem ve Teknikleri Problem ve Çözüm Yolları, 176-177; Koyuncu, "Kur'an Okuma ve Tecvid Dersi Bağlamında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri", 140-141.

⁶² K1, Kişisel Görüşme, 9 Temmuz 2021.

⁶³ K6, Kişisel Görüşme, 13 Temmuz 2021.

⁶⁴ K2, Kişisel Görüşme, 10 Temmuz 2021.

⁶⁵ K7, Kişisel Görüşme, 15 Temmuz 2021.

⁶⁶ Akyol, *Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi*, 52.

⁶⁷ Güneş, *Ses Temelli Cümle Yöntemi ve Zihinsel Yapılandırma*, 101; Karateke, *Kur'an Öğretiminde Sınıf Yönetimi*, 186-187; Yılmaz, *İmam Hatip Liselerinde Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Yöntemler ve Materyal Kullanımı*, 91.

⁶⁸ Durmuş, *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Bir Yaklaşım: Ses Temelli Elifbâ ve Tecvit Yöntemi*, 33-35.

kulağını kullanmasını, yazarken elini kullanmasını, görürken zaten çeşitli formatlarda sunuyoruz. Elifbâ öğretiminin hiç de basit bir iş olmadığı ortada. Elmanın e si bebeğin be si değil mesele. Mesele gerçekten büyük bir emek.”⁶⁹

K2 ise çocukluğunda elifbâ öğrenirken harf yöntemi ile tüm harflerin aynı anda öğretilmesine anlam veremediğini şü cümlelerle belirtmiştir: “Ben aslında temelden de bu sisteme yakınmişım. Kendi öğrenciliğimde cüzden öğrenirken hep ezber gelirdi. İnsanların anlayarak okumadıklarını düşünürdüm. Sonra hoca olunca ben yazarak öğretmeye başladım. ı yazıp sonra↵ yazıp ikisini birlikte okuturdum. Yazarak ve harfleri tek tek öğretirdim.”⁷⁰ Benzer şekilde K3 de yazma çalışmalarındaki hedefin Arap harflerinin güzel yazılması değil harflerin şekillerinin kavranması olduğunu vurgulamıştır.⁷¹

5.1.6. İlk Günden Kur'an-ı Kerim Okumaya Başlanması

Ses Temelli Elifbâ'nın öğretimi sırasında öğrencilerin ı harfini öğrendikleri ilk dersten itibaren Kur'an metnine aşinalık kazanmaları ve öğrendikleri harfleri okuyarak motive olmaları amacıyla Mushaf'tan çalışmalar yapılmaktadır. Görüşmecilerin tamamı bu uygulamanın öğrenciler tarafından çok sevildiğini ve öğrencilerin ailelerine ilk gün Kur'an okumaya başladıklarını söylediklerini ifade etmiştir. Hatta K7 “İlk dersten itibaren Mushaf çalışması yapıldığını okuduğumda çok şaşırdım ve gereksiz buldum, daha doğrusu zaman kaybı olarak değerlendirdim. Ama yine ikinci grup harflere geçtikten sonra tecrübe etmek istedim. Öğrencilerin mutluluğu ve heyecanı görülmeye değerdi.”⁷² diyerek kendi şaşkınlığını ve Mushaf çalışmasının öğrencilerini nasıl motive ettiğini ifade etmiştir. K2 ise *Ses Temelli Elifbâ*'da Kur'an'a geçme diye bir durumun söz konusu olmadığını ancak sürecin czü bitirme olarak ifade edilebileceğini belirtmiş, “Czü bitirene kadar Kur'an okudukları için bir anda Kur'an'la tanışmıyorlar. Aşama aşama geldikleri için daha rahat okuyorlar. Yanlışsız okuyorlar diyebilirim.”⁷³ cümleleriyle Mushaf çalışmalarının önemini vurgulamıştır. Bir başka öğretici ise bir elifbâda Kur'an-ı Kerim sayfalarına yer verilmesini ilk kez bu czde gördüğünü dile getirmiştir.⁷⁴ Şekil 2'de de görüleceği üzere elifbâda tam bir Kur'an-ı Kerim sayfası yer almakta ve her bölümün sonunda yer alan Kur'an-ı Kerim sayfalarında o derse kadar öğrenilmiş harf ve işaretlerle okunabilecek kelimeler daha koyu renklendirilerek öğrencilerin Mushaf sayfasından bildikleri kelimeleri okumaları beklenmektedir.

⁶⁹ K1, Kişisel Görüşme, 9 Temmuz 2021.

⁷⁰ K2, Kişisel Görüşme, 10 Temmuz 2021.

⁷¹ K3, Kişisel Görüşme, 10 Temmuz 2021.

⁷² K7, Kişisel Görüşme, 15 Temmuz 2021.

⁷³ K2, Kişisel Görüşme, 10 Temmuz 2021.

⁷⁴ K3, Kişisel Görüşme, 10 Temmuz 2021.

576| Hatice Ayar. Ses Esaslı Okuma Yazma Öğretimi Yöntemi ile Kur'an Öğretiminin İmkânı

Şekil 2: Üçüncü Bölümün Sonunda Yer Alan Kur'an-ı Kerim Sayfası

Konuyla ilgili K5 de bölüm sonlarında yer alan *Kur'an'dan Okuyabildiklerimiz* sayfalarına şu cümlelerle değinmiştir:

"Ben bu sayfaları bitirdiğimiz bölümdeki harflerin kavranıp kavranmadığını tespit etmek bir nev'i sınamak için kullanıyorum. Bir ders bu sayfalardaki okunacak bölümleri okuyoruz diğer derse çalışıp gelmelerini istiyorum. Öğrencilerin büyük çoğunluğu takılmadan okursa diğer grup harfe geçiyorum. Yarısı bile takılırsa geçmiş harfleri tekrar ediyorum."⁷⁵

Ses temelli elifbâ yönteminde genel bir ölçme değerlendirme yaklaşımından bahsedilmemekle birlikte bireysellik ilkesinin esas alındığı anlaşılmaktadır.⁷⁶ Öğreticiler maksimum çeşitlilik ve esneklik anlayışı ile kendi ölçme değerlendirme sürecini belirleyebilmektedir. Yurkardaki açıklamadan anlaşılacağı üzere öğretici, söz konusu sayfaları bir ölçme aracı olarak kullandığını ve değerlendirmesini yaparken dikkate aldığı hususu ifade etmiştir.

5.2. Ses Temelli Elifbâ'nın Öğretiminde Kullanılan Yöntemler

Yapılan görüşmeler, yazılı, görsel ve işitsel dokümanlar üzerindeki incelemeler neticesinde *Ses Temelli Elifbâ'nın* öğretiminde her derste ve dersin tüm aşamalarında gösterip yaptırma ile eğitsel oyun yöntemlerinden istifade edildiği görülmüştür. Anlatım yönteminin harflerin yazım sırasındaki şekillerini tarif ederken, bazı harflerin çıkış yerlerini izah ederken, yazıldığı halde okunmayan harfler ve zamir vb. konuları anlatırken; soru cevap yönteminin ise geri dönüt alma sürecinde kullanıldığı tespit edilmiştir.⁷⁷ Öğreticilerin tamamı derslerde en çok kullanılan yöntemin gösterip yaptırma ve eğitici oyun olduğu konusunda hem fikirdirler. Öğretilecek olan konuyla ilgili uzun açıklamalar yapmak yerine öğreticinin okunacak olan harf, hece veya kelimeyi doğru şekilde okuması öğrencilerin de öğreticiden duydukları gibi tekrar etmesi şeklinde gerçekleşen gösterip yaptırma, Kur'an öğretiminde ta'lim usulü olarak da ifade edilmektedir.⁷⁸

Ses Temelli Elifbâ'nın öğretiminde doğru seslerin duyulması, ayırt edilmesi ve çıkarılması önem arz ettiği için derslerin ta'lim usulü üzere yapıldığı anlaşılmaktadır.⁷⁹ Elifbâ öğre-

⁷⁵ K5, Kişisel Görüşme, 12 Temmuz 2021.

⁷⁶ Durmuş, *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Bir Yaklaşım: Ses Temelli Elifbâ ve Tecvit Yöntemi*, 31.

⁷⁷ Açık, "Çocuğuz Kur'an Okuyoruz, 6. Bölüm", 00:05:28-00:06:07, 00:10:15-00:10:35.

⁷⁸ Mehmet Zeki Aydın, *Din Öğretiminde Yöntemler* (Ankara: Nobel Yayınları, 2004), 194-195; Nurullah Altaş, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi* (Ankara: Nobel Yayınları, 2001), 102-103.

⁷⁹ Durmuş, *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Bir Yaklaşım: Ses Temelli Elifbâ ve Tecvit Yöntemi*, 42-43.

timi boyunca öğreticinin seslendirmedığı harf, hece, kelime veya ayeti öğrencisine okutmadığı ve bunu temel bir prensip olarak kabul ettiğini görülmektedir.⁸⁰ Öğreticilerin tamamı *Çocuğuz Kur'an Okuyoruz* programından istifa ettiklerini özellikle ta'lim yapılan dakikaları öğrencilerine gönderdiklerini ve evde fırsat buldukça programı izlemelerini tavsiye ettiklerini ifade etmişlerdir. Hatta K4 derslerden önce kendisinin de programı izleyerek harfin doğru mahrecini yeniden duyarak tazelediğini belirtmiştir.⁸¹

Ses temelli elifbâ yönteminde her dersin öğretiminde eğitsel oyun kullanılmaktadır.⁸² Eğitsel oyun eğitim amacıyla gerçekleştirilen ve belirlenen amaca ulaşmak için oynanan oyunlardır. Öğrencileri aktif hale getirmesinin yanı sıra eğlenceli bir ortam oluşturan eğitsel oyunlar sırasında verilmek istenen bilgilerin aktarılması söz konusudur.⁸³ Konuyla ilgili olarak K5 "Oyun bu usulün vazgeçilmezi, özellikle ses öğrenme aşamalarında bolca oyun oynuyoruz."⁸⁴, K3 "En çok oyun kullanıyoruz. Çocuklar bugün ne oynayacağız diye sabırsızlıkla geliyorlar."⁸⁵, K2 ise "Oyun oynatıyoruz sonra derse giriyoruz 'Çocuklar farkında mısınız ayet okudunuz' diyorum kendilerine şaşıyorlar. Derse girince ne zaman elifbâ okuyacağız diyorlar derslerini okuduklarının farkında bile değiller."⁸⁶ cümleleriyle elifbâ öğretiminde kullanılan eğitsel oyunun çocuklar üzerindeki olumlu etkisini ifade etmiştir.

5.3. Ses Temelli Elifbâ'nın Öğretiminde Materyal Kullanımı

Ses Temelli Elifbâ'nın öğretimi sırasında başta elifbâdaki etkinlik sayfaları olmak üzere pek çok materyal kullanılmaktadır. Elifbâda yer alan *Öğretmenin Söylediği Sesi Bul, Tanıdığımız Sesleri Bulalım* gibi etkinlikler harflerin seslerinin doğru kavranmasına yöneliktir. *Hangisi Bir Kere Yazılmış, Oku Okuyabilirsen vb.* etkinlikler kelimeleri okumaya yönelik; *Kelimelerin Harflerini Bul ve Eşleştir, Kutu Kutu Harfler, Aman Silinmesi, Önce Oku Sonra Boya vb.* etkinlikler ise örnek kelimelerin okunmasının yanı sıra yazılmasına yönelik hazırlanmıştır.⁸⁷ Elifbâda yer alan alıştırmaların çeşitliliği derslerin daha eğlenceli işlenmesindeki önemli etkenlerdendir.

Elifbâ'nın öğretiminde kullanılan diğer bir materyal *Çocuğuz Kur'an Okuyoruz* programının videolarıdır. Görüşme yapılan öğretmenlerin tamamı *Ses Temelli Elifbâ*'nın kullanıldığı bu TV programından istifade ettiklerini belirtmişlerdir. Özellikle harflerin doğru seslerinin yerleşmesi amacıyla programa başvurduklarını belirten öğretmenler belli bölümleri öğrencilerine kısa videolar halinde gönderdiklerini de ifade etmişlerdir. Ayrıca derslerde öğrencilere ses aşinalığı kazanmaları için Arapça ilahiler, şarkılar ile çeşitli karilerden Kur'an tilavetleri dinletilmesi önerilmektedir.⁸⁸

Ses Temelli Elifbâ'nın öğretimi sırasında daha önce de ifade edildiği gibi harflerin şekillerinin öğretildiği dördüncü aşamada oyun hamuru, eva, şönil, oyun kumu, boya kalemi vb. malzemelerden istifade edilmektedir. Ayrıca elifbâdaki örnekler okunurken çeşitli eğitsel oyunlar oynanmakta, bu sırada kelime çarkı, puan kartları, çuval, dart, balon gibi malzemeler kullanılmaktadır.⁸⁹ Öğreticilerden K4 öğrencilerin materyal kullanılarak yapılan derslerde

⁸⁰ Abdullah Açıık, "Çocuğuz Kur'an Okuyoruz, 26. Bölüm", *Diyanet TV* (14 Temmuz 2015), 00:06:28-00:07:04.

⁸¹ K5, Kişisel Görüşme, 12 Temmuz 2021.

⁸² Açıık, "Çocuğuz Kur'an Okuyoruz, 26. Bölüm", 00:12:25-00:16:42.

⁸³ Melek Çakmak, "Öğretim İlke ve Yöntemleri", *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, ed. Yusuf Budak (Ankara: Pegem Akademi, 2016), 450-451.

⁸⁴ K5, Kişisel Görüşme, 12 Temmuz 2021.

⁸⁵ K3, Kişisel Görüşme, 10 Temmuz 2021.

⁸⁶ K2, Kişisel Görüşme, 10 Temmuz 2021.

⁸⁷ Açıık vd., *Ses Temelli Elifbâ*, 12, 13, 21, 25, 40, 42, 75.

⁸⁸ Durmuş, *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Bir Yaklaşım: Ses Temelli Elifbâ ve Tecvit Yöntemi*, 31.

⁸⁹ Durmuş, *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Bir Yaklaşım: Ses Temelli Elifbâ ve Tecvit Yöntemi*, 60, 61; Açıık, "Çocuğuz Kur'an Okuyoruz 17. Bölüm", 00:17:30-00:26:39; Abdullah Açıık, "Çocuğuz Kur'an Okuyoruz 24. Bölüm", *Diyanet TV* (12 Temmuz 2015), 00:10:20-00:21:25.

578| Hatice Ayar. Ses Esaslı Okuma Yazma Öğretimi Yöntemi ile Kur'an Öğretiminin İmkânı
daha fazla keyif aldığını belirtirken;⁹⁰ K6 çevresinde gördüğü tüm malzemeleri "nohut, pamuk, traş köpüğü, sepet gibi" derslerde kullanabildiğini ifade etmiştir.⁹¹

5.4. Ses Temelli Elifbâ'nın Çevrimiçi Derslere Uygunluğu

Kur'an öğretiminin çevrimiçi dersler aracılığı ile yapılması çok uzun bir geçmişe sahip değildir. Covid 19 pandemisi sebebiyle yaygınlaştığı görülen derslerde öğretmenler ses temelli elifbâ yöntemini uygulamakta zorluk çekmediklerini, ses öğrenme aşamalarına dikkat ederek harfleri öğrettiklerini, derslerde sesler birbirine karışsa bile mutlaka ta'lim yaptıkları ifade etmişlerdir. Diğer yandan çevrimiçi derslerin öğrenci ile öğretmen arasındaki duygusal bağı kurmada sıkıntı oluşturduğunu fakat bu sıkıntının çözülemeyecek boyutta olmadığını vurgulamışlardır. Konuyla ilgili K8 "Öğrencilerim ile aynı sınıf ortamında olduğu gibi duygusal bağ kurabildim, zaman kaybı olmadan, aynı geçmiş yıllarda olduğu gibi, elifbâyı birinci dönem bitmeden tamamlayabildik."⁹² diyerek Kur'an derslerinin uzaktan eğitim ile rahatlıkla yapılabileceğini ifade etmiştir. Çevrimiçi dersleri farklı bir tecrübe olarak nitelendiren K5 ilk derslerde belirsizlik olduğunu sürece zamanla alışıldığını söyledikten sonra elifbânın rahatlıkla çevrimiçi öğretilbildiğini belirtmiştir.⁹³ Benzer şekilde K4 de çevrimiçi öğretim sürecinde bazen eksik kalan yönlerin olduğunu düşündüğünü fakat çocukların Kur'an okuyabildiklerini gördüğünde içinin rahatladığını söylemiştir.⁹⁴ Sadece K7 teknik sorunların dersi çok bölmesi sebebiyle çevrimiçi derslerden yeterince verim alamadığını ifade etmiştir.⁹⁵

Tartışma

Araştırma ses temelli elifbâ yöntemi benimsenerek Kur'an öğretiminin nasıl yapılabileceğine ve usulün Kur'an'ın doğru seslerle öğrenilmesine yönelik özgün yönlerine odaklanmaktadır. Araştırma bulguları ses temelli elifbâ yönteminin Kur'an'ın doğru sesler ile okunmasına katkı sağladığına dair veriler sunmaktadır. Bununla birlikte araştırmada ortaya konulan ses temelli elifbâ yönteminin Korkmaz ve Tamer'in çalışmalarında ses temelli yöntem olarak ifade edilen usulden farklı olduğu, temel prensipler dâhil benzerlik göstermediği görülmektedir.⁹⁶ Bu farklılıkların en önemli sebebi söz konusu çalışmalarda harflerin (س harfi için) سين yerine sadece s gibi ilk harflerinin öğretilmesinin ses temelli yöntem olarak kabul edilmesidir. Korkmaz'ın çalışmasında harflerin mahreçlerinin öğretilmesine yeterince vurgu yapılmaması, Arap harflerinin seslerinin Latin harfleri ile yazılarak öğrencilerin Türkçe seslere yönlendirilmesi (عسكس yazısının asker kelimesi ile eşleştirilmesi, harflerin bebeğin be'si gibi benzetmeler yapılarak öğretilbileceğinin ifade edilmesi, Arapça bir kelimenin altına okunmasının Latin harfleri ile yazılmasının istenmesi gibi) diğer farklılıklardır.⁹⁷ Ayrıca araştırmada belirtildiği üzere ses esaslı öğretim yönteminin Korkmaz ve Tamer'in çalışmalarında değinilmeyen öğretim aşamaları bulunmaktadır.

Araştırmada elde edilen elifbâ öğretiminde gösterip yaptırma ve eğitici oyun gibi çocukları aktif kılacak yöntemlerin kullanılmasının; ders sırasında kullanılan materyallerin çeşitlenmesinin Kur'an öğretimine olumlu katkı sağladığı yönündeki bulgular Kablan, Yılmaz, Korkmaz, Tamer ve Biceğiz'in görüşleri ile benzerlik göstermektedir.⁹⁸ Araştırmanın elifbâ

⁹⁰ K4, Kişisel Görüşme, 12 Temmuz 2021.

⁹¹ K6, Kişisel Görüşme, 13 Temmuz 2021.

⁹² K8, Kişisel Görüşme, 15 Temmuz 2021.

⁹³ K5, Kişisel Görüşme, 12 Temmuz 2021.

⁹⁴ K4, Kişisel Görüşme, 12 Temmuz 2021.

⁹⁵ K7, Kişisel Görüşme, 15 Temmuz 2021.

⁹⁶ Korkmaz, *Ses Temelli Gruplama Sistemli Kur'an-ı Kerim Öğretimi*, 54, 60, 72; Tamer, *Kur'an Öğretiminde Materyal ve Yöntem Analizi (Elifbâlar Üzerine Bir İnceleme)*, 92.

⁹⁷ Korkmaz, *Ses Temelli Gruplama Sistemli Kur'an-ı Kerim Öğretimi*, 60, 72.

⁹⁸ Süleyman Kablan, "Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Teknolojik İmkânlar ve Kullanımı", *İlahiyat Akademisi* 10 (Aralık 2019), 80-81. Yılmaz, *Kur'an-ı Kerim'i Nasıl Öğretelim?*, 42; Korkmaz, Korkmaz, *Ses Te-*

öğretimi sırasında tecvîd seslerinin taklit edilerek öğretilbileceği yönündeki verileri Okumuş'un görüşleri ile benzerlik gösterirken⁹⁹ tecvîdin Kur'an'a geçildikten sonra öğretilmesi genel kabulü ile benzerlik göstermemektedir.¹⁰⁰ Bu konuda yapılacak alan araştırmaları tecvîd seslerinin öğretiminde doğru zamanın tespit edilebilmesi için önemli veriler sunacaktır.

Araştırmanın bulguları uzaktan öğretime dayalı olarak ses esaslı Kur'an öğretimini gerçekleştirilebileceğine dair kanıtlar sunmaktadır. Bu veriler Başkonak ve Öncü'nün bulguları ile benzerlik gösterirken Dağ ve Akaslan'ın bulgularıyla benzerlik göstermemektedir.¹⁰¹ Bu durumun önemli bir sebebi Başkonak ve Öncü'nün örneklem grubunun okuyucu düzeyinde öğrenme gerçekleştiren bireyler olması; Dağ ve Akaslan'ın örneklem grubunun ise ileri düzeyde okuyucu olması beklenen öğretmen/öğreticilerden oluşmasıdır.¹⁰² Bu araştırmadaki grubun da okuyucu düzeyinde olduğu düşünülerek ses temelli elifbâ öğretimini uzaktan eğitimle verilebileceği değerlendirilmektedir.

Sonuç

Araştırma ses temelli elifbâ yönteminin sesi esas alan okuma yazma öğretimi yöntemi ile benzer özelliklere sahip olduğunu fakat Arapçanın dil yapısı sebebiyle kendine özgün yönler taşıdığını ortaya koymuştur. Harflerin tek tek öğretilmesi, her bir sesin öğretiminde ses öğrenme aşamalarına riayet edilmesi, derslerin sınıfça yapılması, öğrenilen harflerle oluşturulmuş hece ve kelimelerin ilk günden itibaren okunması iki usul arasındaki benzerliklerdendir. Bu benzerlikler aynı zamanda ses temelli elifbâ yönteminin özgün yönleridir. Harflerin öğretiminde benimsenen önce harfin sesinin hareketli ¹ destekli cezimli okunuşu ile (آ, ا, آ) gibi) öğretilmesi daha sonra harfin şeklinin gösterilmesi ve elifbâ öğretimi boyunca Mushaf'tan okumalar yapılması ise *Ses Temelli Elifbâ*'yı diğer elifbâlardan ayıran hususlardandır.

Ses temelli elifbâ yönteminde esas olan harflerin doğru seslendirilmesidir. Bu sebeple öğrencilere harflerin doğru sesleri mümkün olduğunca çok dinletilmektedir. Ses öğrenme sürecinin ilk üç aşaması olan harfin sesinin hissettirilmesi, diğer harf seslerinden ayırt ettirilmesi ve harfin sesinin önce grup olarak daha sonra bireysel olarak seslendirilmesi, harflerin doğru seslerinin kavranmasına yöneliktir. Sonraki üç aşamada ise harfin şekli öğretilmekte, okuma ve yazma çalışmaları yapılmaktadır. Önce hece daha sonra kelime okumaları yapılırken elifbâda yer alan etkinliklerden istifade edilmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular ses temelli elifbâ yönteminin doğru seslerin öğrenilmesini kolaylaştırdığı, harflerin ses öğrenme aşamalarına riayet edilerek öğretilmesinin

melli Gruplama Sistemli Kur'an-ı Kerim Öğretimi, 54; Tamer, *Kur'an Öğretiminde Materyal ve Yöntem Analizi (Elifbâlar Üzerine Bir İnceleme)*, 17; Yunus Biceğiz, *Kur'an Öğretiminde Temel İlkeler, Yöntem ve Teknikler* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017), 121.

⁹⁹ Yılmaz, *İmam Hatip Liselerinde Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Yöntemler ve Materyal Kullanımı*, 216.

¹⁰⁰ Fatih Okumuş'tan akt. Yılmaz, *İmam Hatip Liselerinde Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Yöntemler ve Materyal Kullanımı*, 228; Alemdar, "Teknik ve Estetik Açısından Kur'an Öğretimi ve Okumaya Dair Bazı Gözlem ve Görüşler", 223; Ata, *Kur'an Öğretim Yöntem ve Teknikleri Problem ve Çözüm Yolları*, 178.

¹⁰¹ Başkonak - Akşener, "Kuran Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar: On Saatte Online Kuran Eğitimi Örneği", 737; Ali Öncü - Tuğba Onulur, "Diyanet İşleri Başkanlığının Uzaktan Kur'an Öğretimi Programı Üzerine Nitel Bir Araştırma (Denizli Örneği)", *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/1 (2021), 441.

¹⁰² Mehmet Dağ, "İlahiyat Lisans Tamamlama (İLİTAM) Programlarında Kur'an Dersi-Müfredat, Materyal Hazırlama ve Karşılaşılan Sorunlar-", *Ekev Akademi* 17/55 (2003) 53; Yaşar Akaslan, "Mahiyet, Nitelik ve Müfredat Açısından İLİTAM programlarımda Kur'an-ı Kerim Dersleri (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Örneği)", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49 (2020), 35.

580| Hatice Ayar. Ses Esaslı Okuma Yazma Öğretimi Yöntemi ile Kur'an Öğretiminin İmkânı

ders verimini artırdığı yönündedir. Hareke, işaret ve okuma kurallarının elifbâ boyunca peyderpey öğretilmesi öğrenmeyi olumlu yönde etkilerken tecvîd seslerinin öğretimi bir öğretici tarafından gerekli görülmemektedir. Ses temelli elifbâ yöntemi kullanılarak yapılan çevrimiçi derslerden neredeyse sınıf ortamındaki kadar verim alındığı fakat öğretmen öğrenci ilişkisinin sınıf ortamına kıyasla düşük olduğu anlaşılmaktadır. *Çocuğuz Kur'an Okuyoruz* programında söz konusu elifbânın kullanılması öğrencilere rehberlik etmesi bakımından önemli bir kaynak olarak görülmektedir. Her ders mutlaka gösterip yaptırma ve eğitici oyun yöntemi kullanılmakta, soru cevap ve anlatım yöntemine ihtiyaç duyuldukça başvurulmaktadır. Elifbâ öğretimi sırasında görsel ve işitsel dokümanlardan istifade edilmekte; çocukların yaşlarına uygun oyun hamuru, parmak boyası, eva vb. birçok materyal kullanılmaktadır. Ses temelli elifbâ yönteminde öğrencileri bıktırmadan ve doğru seslerden taviz vermeden sevgi temelli bir öğretim faaliyeti gerçekleştirilmektedir.

Ses temelli elifbâ yöntemi öğrencileri kısa sürede Kur'an'a geçirip harflerin seslerini süreç boyunca düzeltmek yerine kırk derste doğru seslerle okuyuşu yerleştirilmeyi hedeflemektedir. Kur'an-ı Kerim dersinin okullarda haftada iki ders, Kur'an kurslarında haftada on iki ders yapıldığı düşünüldüğünde mahreçleri ihmal etmeden doğru sesler ile Kur'an öğretiminin ses temelli elifbâ yöntemi ile çok uzun sürmeyeceği anlaşılmaktadır. Tüm bu gerekçelerle söz konusu usul, öğretmen/öğretici eğitimlerinin ardından Milli Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesindeki okul ve kurslardaki Kur'an-ı Kerim derslerinde pilot olarak uygulanarak yaygın sonuçları tespit edilebilir. Böylece öğrencilerin birinci sınıfta okuma öğrenirken uyguladıkları sürece benzer bir süreçte Kur'an öğrenmeleri sağlanabilir. Ayrıca okul öncesi çağıdaki çocukların bilişsel ve dil gelişimleri dikkate alınarak belirlenen kazanım hedefleri ile söz konusu yaş grubuna ses temelli yöntem ile Kur'an öğretilmesi üzerine çalışmalar yapılabilir. Son olarak öğretici görüşlerinden istifade edilerek hazırlanan bu çalışma, öğrenci ve veli görüşleri alınarak genişletilebilir, deney kontrol grupları oluşturularak ses temelli elifbâ yöntemi ile Kur'an öğrenen çocukların okuyuşları değerlendirilebilir.

Kaynakça

- Açık, Abdullah vd. *Ses Temelli Elifbâ*. İstanbul: Edam Yayınları, 2010.
- Açık, Abdullah. "Çocuğuz Kur'an Okuyoruz 2. Bölüm". *Diyanet TV*. Yayın Tarihi 19 Haziran 2015. <https://www.diyaret.tv/cocuguz-kuranokuyoruz/video/cocuguz-kuran-okuyoruz-2-bolum>
- Açık, Abdullah. "Çocuğuz Kur'an Okuyoruz 6. Bölüm". *Diyanet TV*. Yayın Tarihi 23 Haziran 2015. <https://www.diyaret.tv/cocuguz-kuran-okuyoruz/video/cocuguz-kuran-okuyoruz-6-bolum>
- Açık, Abdullah. "Çocuğuz Kur'an Okuyoruz 17. Bölüm". *Diyanet TV*. Yayın Tarihi 4 Temmuz 2015. <https://www.diyaret.tv/cocuguz-kuran-okuyoruz/video/cocuguz-kuran-okuyoruz-17-bolum>
- Açık, Abdullah. "Çocuğuz Kur'an Okuyoruz, 26. Bölüm". *Diyanet TV*. Yayın Tarihi 14 Temmuz 2015. <https://www.diyaret.tv/cocuguz-kuran-okuyoruz/video/cocuguz-kuran-okuyoruz-26-bolum>
- Açık, Abdullah. "Çocuğuz Kur'an Okuyoruz 28. Bölüm". *Diyanet TV*. Yayın Tarihi 16 Temmuz 2015. <https://www.diyaret.tv/cocuguz-kuran-okuyoruz/video/cocuguz-kuran-okuyoruz-28-bolum>
- Açık, Abdullah. "Çocuğuz Kur'an Okuyoruz 24. Bölüm". *Diyanet TV*. Yayın Tarihi 12 Temmuz 2015. <https://www.diyaret.tv/cocuguz-kuran-okuyoruz/video/cocuguz-kuran-okuyoruz-24-bolum>
- Adıgüzel, Mehmet. "Kur'an Öğretim Metodları ve Öğreticilik Vasıfları". *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19 (Haziran 2003), 190-214.
- Akaslan, Yaşar. "Mahiyet, Nitelik ve Müfredat Açısından İlitam Programlarında Kur'an-ı Kerim Dersleri (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Örneği)". *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49 (2020), 9-37.
- Akyol, Hayati. *Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi, 2019.
- Alemdar, Yusuf. "Teknik ve Estetik Açısından Kur'an Öğretme ve Okumaya Dair Bazı Gözlem ve Görüşler". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2, (2008), 213-252.
- Altaş, Nurullah. *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınları, 2001.
- Altıkulaç, Tayyar. *Kur'an Okumaya Giriş*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1972.
- Ata, Mehmet Mahfuz. Kur'an Öğretim Yöntem ve Teknikleri Problem ve Çözüm Yolları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 30 (2013), 168-189.
- Aydın, Mehmet Zeki. *Din Öğretiminde Yöntemler*. Ankara: Nobel Yayınları, 2004.
- Başkonak, Mustafa - Akşener, Ayşe. "Kuran Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar: On Saatte Online Kuran Eğitimi Örneği". *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/25 (Aralık 2020), 714-740. <https://doi.org/10.35415/sirnakifd.786941>
- Bayraktar, Ahmet. Yeni Kur'an Okuma Öğretim Yöntemi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi* 1(2017), 504-101.
- Bayraktutan, Osman. "Kur'an-ı Kerim Derslerinin Toplu/Koro Halinde Okutulmasının Avantajları ve Dezavantajları". *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9 (Nisan 2017), 159-161.
- Benli, Abdullah. "İlahiyat Fakültelerinde Yürütülen Kur'an Okuma ve Tecvid Dersleri İçin Bir Program Önerisi". *Bilimname* 28/1 (2015), 125-165.
- Biceğiz, Yunus. *Kur'an Öğretiminde Temel İlkeler, Yöntem ve Teknikler*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Dağ, Mehmet. "İlahiyat Lisans Tamamlama (İLİTAM) Programlarında Kur'an Dersi Müfredat, Materyal Hazırlama ve Karşılaşılan Sorunlar". *Ekev Akademi Dergisi* 17/55 (2013), 37-54.
- Demir, Recep. *Yaz Kur'an Kurslarında Kur'an Öğretimi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Durmuş, Hatice Işılak (ed.). *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Bir Yaklaşım: Ses Temelli Elifbâ ve Tecvit Yöntemi*. İstanbul: Edam Yayınları, 2. Basım, 2017. <https://play.google.com/books/reader?id=20AsEAAAQBAJ&pg=GBS.PA2&hl=tr>
- Creswell, John W. *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2018.
- Çakmak, Melek. "Öğretim İlke ve Yöntemleri". *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. ed. Yusuf Budak. 437-472. Ankara: Pegem Akademi, 2016.
- Çetin, Abdurrahman. *Kur'an Okuma Esasları*. Bursa: Aksa Yayınları, 4. Baskı, 2005.
- (DİB), Diyanet İşleri Başkanlığı. 2019 Yılı Faaliyet Raporu. Ankara: y.y., 2019. <https://stratejigelistirme.diyaret.gov.tr/Documents/2019%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>.
- Güneş, Firdevs. *Ses Temelli Cümle Yöntemi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2007.
- Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim 10 Aralık 2019. <https://sozluk.gov.tr/>.
- Hasan, Ömer Halil. "Kur'an-ı Kerim Öğretimi". çev. Yusuf Alemdar. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/1 (Haziran 2004), 261-192.
- Kablan, Süleyman. "Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Teknolojik İmkânlar ve Kullanımı". *İlahiyat Akademi* 10 (Aralık 2019), 65-89.
- Karaköse Şaban. (ed.), *Etkili Din Öğretimi*. İstanbul: TİDEF, 2010.
- Karateke, Tuncay. *Kur'an Öğretiminde Sınıf Yönetimi*. Ankara: İlahiyat, 2020.

582| Hatice Ayar. Ses Esaslı Okuma Yazma Öğretimi Yöntemi ile Kur'an Öğretiminin İmkânı

- Kaya, Davut. "Kur'an-ı Kerim Öğretim Yöntemlerinin Geliştirilmesi". *Etkili Din Öğretimi*. ed. Şaban Karaköse. 519-530. İstanbul: TİDEF, 2010.
- Kaya, Umut "Bir Kur'an Öğretim Modeli Olarak 3 Günde Kur'an Öğreten Program". *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 53 (Aralık 2017), 151-178. doi: 10.15370/maruifd.405255
- Kılıç, Mustafa. "İmam-Hatip Ortaokul ve Liselerinde Kur'an Eğitimi Üzerine Bir Araştırma". *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47 (Aralık 2014), 69-106.
- Korkmaz, Fadime. *Ses Temelli Gruplama Sistemli Kur'an-ı Kerim Öğretimi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Koyuncu, Recep. "Kur'an Okuma ve Tecvid Dersi Bağlamında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri". *İlahiyat Fakültelerinde Kur'an Eğitim ve Öğretimi*. ed. Ahmet Gökdemir. 121- 146. İstanbul: Ravza Yayınları, 2020.
- Kuruner, Rabia vd. *Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Ses Temelli Elif-bâ -Okul Öncesi ve İlkokul- . İstanbul: Ensar Neşriyat, 2018.*
- Maviş, Fazilet Özge vd. İlk Okuma Yazma Öğretiminde Cümle Çözümleme ve Ses Temelli Cümle Yönteminin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Karşılaştırılması (Tokat İli Örnekleme). *International Journal of Social Science* 28/II (Autumn 2014), 481-494. doi:http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2436
- (MEB), Milli Eğitim Bakanlığı. *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)* (Ankara: 2019), Erişim 21 Temmuz 2021. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-T%C3%BCrk%C3%A7e%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%202019.pdf>
- (MEB), Milli Eğitim Bakanlığı. "Ortaokul - İmam Hatip Ortaokulu Kur'an-ı Kerim Dersi (5-8. Sınıflar) Öğretim Programı". Erişim 23 Temmuz 2021. https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_08/18110258_Secmeli_KuraniKerim_YHOveORTAOKUL.pdf
- Öncü, Ali - Onulur, Tuğba. "Diyanet İşleri Başkanlığının Uzaktan Kur'an Öğretimi Programı Üzerine Nitel Bir Araştırma (Denizli Örneği)", *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/1 (2021), 417-443.
- Pakdil, Ramazan. *Ta'lim Tecvid ve Kıraat*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2. Baskı, 2013.
- Tamer, Tuğba. *Kur'an Öğretiminde Materyal ve Yöntem Analizi (Elifbâlar Üzerine Bir İnceleme)*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Tok, Şükran vd. "İlkokuma Yazma Öğretiminde Çözümleme ve Ses Temelli Cümle Yöntemlerinin Değerlendirilmesi", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 53 (Kış 2008), 123-144.
- Tunç, İbrahim. *Elifbâ (Kur'an) Öğretim Tekniklerinin Standardizasyonu ve Yeni Bir Elifbâ Önerisi*. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Yaman, İbrahim. *15 Saatte Kur'an Öğreniyorum*. İstanbul: Gül Neşriyat, ts.
- Yılmaz, Nazif. *Kur'an-ı Kerim'i Nasıl Öğretelim?*. İstanbul: Dem Yayınları, 2016.
- Yılmaz, Nazif. *İmam Hatip Liselerinde Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yeni Yöntemler ve Materyal Kullanımı*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.
- Yüksel, Yakup. İmam Hatip Liselerinde Kur'an Eğitimi Üzerine Bir Araştırma (Tekirdağ Örneği). *Namık Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/1 (2016), 9-29.

Ek 1: Görüşme Yapılan Öğreticilere Ait Bilgiler

Tablo 1: Görüşme Yapılan Öğreticilere Ait Bilgiler

Kodu	Mezuniyet	Derece	Çalıştığı Kurum	Mesleki Tecrübe
K1	İmam Hatip Lisesi	-	Özel Kurumlar	4 yıl
K2	Açıköğretim Fakültesi	Önlisans İlahiyat	Özel kurumlar	3 yıl
K3	Açıköğretim Fakültesi	Önlisans İlahiyat	Özel kurumlar	13 yıl
K4	İlahiyat Fakültesi	Lisans	Özel kurumlar	3 yıl
K5	İlahiyat Fakültesi	Yüksek Lisans	Milli Eğitim Bakanlığı	18 yıl
K6	İlahiyat Fakültesi	Lisans	Diyanet İşleri Başkanlığı	4 yıl
K7	İlahiyat Fakültesi	Yüksek Lisans	Diyanet İşleri Başkanlığı	16 yıl
K8	Açıköğretim Fakültesi	Önlisans İlahiyat	Milli Eğitim Bakanlığı	15 yıl